

10.1.2018

מניעת הטרדה מינית במוסדות האקדמיים: התקדמות שהושגה והצעות להמשך הדרך

מסמך עמדה לקראת דיון בוועדת הכנסת למעמד האישה ולשיויון מגדרי ביום 15.1.2018

בקרב עיתונאים וחוגים רחבים בציבור מקובלת הטענה בדבר "טיפול לקוי של המוסדות האקדמיים בהטרדות מיניות בתחומם" (כלשון הכותרת של ישיבה של ועדת הכנסת לביקורת המדינה, שהתכנסה ב-13.11.2017). מטרתו של מסמך עמדה זה להביא נתונים מהנעשה בשטח בשנים האחרונות, תוך אמירה שאומנם יש מקום רב לשיפורים, אך הושגה כבר התקדמות רבה; שכיום, המוסדות האקדמיים נמנים על המעסיקים היותר מתקדמים בחברה הישראלית בתחום מניעת הטרדות מיניות ויכולים לשמש דוגמה למעסיקים גדולים אחרים.

כדי להדגים את ההתקדמות שכבר הושגה, אציג בקיצור את המצב בטכניון, המוכר לי בתוקף תפקידי כאחראית לתחום הנדון בטכניון בשמונה השנים האחרונות.

- הטמעה של תרבות ארגונית מכבדת – מעבר לחובה לפעול למניעת הטרדות מיניות והתנכלות ולטיפול מהיר ומועיל בתלונות, תקנון הטכניון מחייב את הנציבות לקדם "תרבות ארגונית המכבדת כל אישה וגבר", היינו: תרבות נקייה מדיבורים, התבדחויות והתנהגויות סקסיסטיות ושובניסטיות. משמעות הדבר היא, שבטכניון אנו מקפידים על מניעת דיבור והתנהגות שאינם מכבדים, אף אם אינם עולים לכדי הטרדה מינית על-פי החוק.
- תקנון מעודכן ומתורגם – תקנון הטכניון בנושא מניעת הטרדות מיניות עודכן לפני כשנתיים ונתון כעת בתהליך עדכון נוסף. בצד פרסום מלא שלו, הנגשתו לכל עובד/ת חדש/ה והפצתו ברשת המייל, פורסמו תקציר שלו, המתרגם אותו ללשון עברית קלה להבנה, ותרגומים לערבית, לרוסית ולאנגלית.
- נציבות ורכזות – בטכניון פועלות נציבה מרכזת ועוד שתי נציבות (אחת מיוחדת לבית הספר לרפואה), ולצידן שבע רכזות ורכז אחד, שכולן עברו הכשרה, כנדרש. דרכי יצירת הקשר עימן מופצות במגוון אמצעי תקשורת.
- פעולות הסברה והדרכה רבות ורחבות – לכלל הקמפוס, לארבעה ציבורים עיקריים בו – סטודנטים, סגל אקדמי, סגל מינהלי ועובדי קבלן, ולקבוצות נבחרות, כולל: הנהלת הטכניון, אחראים על בניינים, סטודנטים במכינות ועוד. מגוון הפעולות כולל פוסטרים (בשלוש שפות), איזכורים בכעשרים אתרי אינטרנט של הטכניון, אירועי הסברה והדרכה לקהלים השונים, דיוור אישי וגם לומדה ממוחשבת. הלומדה הותאמה לצרכי הטכניון; כעת היא בגדר חובה על כל עובד חדש ונמצאת בפייילוט, שבעקבותיה תהפוך לחובה לכול הבאים בשערי הטכניון.
- טיפול מהיר ובדרך-כלל מועיל בתלונות – הטיפול בכל פנייה בענייני הטרדה מינית מתחיל באותו יום או ביום העבודה הבא. עדות עקיפה לאפקטיביות הטיפול אנו מוצאים במספר ההולך ועולה של פניות לנציבות, רבות בענייני תרבות מכבדת, שמתופלות גם כשאינן עולות לכדי הטרדה לפי החוק. אולם, עדיין מדובר במספר קטן מאד של פניות ותלונות (33 בשנת הדיווח האחרונה), יחסית למידע מסקר שערכה אגודת הסטודנטים הארצית, לפיו כ-5% מכלל הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה נפגעו מהטרדה מינית. המספר הנמוך של התלונות מעיד על חשש מחשיפה והשלכותיה, וככל הנראה, גם על אי אימון במערכת המטפלת.

בחודשים האחרונים, התרחשו התפתחויות חשובות בתחום הטרדות המיניות: האחת – קמפיין #MeToo בעולם ובישראל, אשר מעודד נשים – ומעט גברים – לחשוף את סיפוריהן/ם, וגם מגלה את השכיחות של הטרדות מיניות,

המגיעה לאחת מתוך אחת בציבורים רבים; השנייה – בישראל פורסם כי 92% מן התיקים בנושאי הטרדה מינית נסגרים על ידי המשטרה והפרקליטות, מבלי שיוגש כתב אישום. הצירוף של שתי התפתחויות אלה, יחד עם ההכרה בכך שהפעילות הנוכחית למניעת הטרדה מינית בקמפוסים, מתקדמת ככל שתהא, עדיין לא קנתה לעצמה די אימון בקרב סטודנטים ואחרים, מביאים אותי להציע שני כיווני התפתחות ושינוי רצויים, האחד בתחום הטיפול בתלונות והשני במערכות היחסים התוך-קהילתיים בקמפוסים.

- שינויים בטיפול בתלונות – הטיפול בתלונות מבוסס בעיקרו על החוק והתקנות למניעת הטרדות מיניות שהם חלק מן הדין הפלילי, ועל הייעוץ האינטנסיבי שרבות מן הנציבות באוניברסיטאות מקבלות מעורכות דין, המספקות להן תמיכה מקצועית. נמשיך בצורת טיפול זו, אך לנוכח האתגרים העולים מן המצב הנוכחי, הן במישור של בניית יחסי אימון בתוך הקמפוס והן במישור הפלילי (מעורבות המשטרה והפרקליטות) - אין די בה. דרושה חשיבה על תוספת של דרכי טיפול אלטרנטיביות, בכיוון של גישור וצדק מאחה, אשר בניגוד לדין הפלילי, כוללות גם את המתלוננת/ן בתהליך הביורור וחיפוש הפתרון, ובמידת הצורך גם אחרים שקרובים אליה/ו. זו קריאה לנציבות במוסדות האקדמיים ולפורום שהן הקימו, רצוי בשיתוף עם אגודות הסטודנטים, לחפש דרכים אלטרנטיביות כנ"ל לטיפול בחלק מן המקרים המגיעים אלינו.
- פעילות "הצומחת מלמטה" (grassroots) בתוך כל אחד מן המוסדות האקדמיים – באוניברסיטאות אחדות בארה"ב (MIT, למשל), פועלות יוזמות מטעם הסטודנטים ליצירת קבוצות לימוד ורשתות תמיכה לעידוד תרבות מכבדת בקמפוס וליווי נפגעות ונפגעי הטרדה מינית. זו קריאה לאגודות הסטודנטים במוסדות האקדמיים לתמוך בהקמת קבוצות לימוד ו/או קבוצות פעולה, בהן יפעלו יחד גברים ונשים למען "קמפוס בטוח", מטעם הסטודנטים ובהנהגתם. בהמשך מצופה שמסגרות סטודנטיאליות אלה תפנינה לתושבים האחרים בקמפוסים – חברי סגל אקדמי ומינהלי - לשתף פעולה וליצור יחד קהילה, אשר מכבדת את כל חברה ודואגת לתחושת האימון והביטחון שלהם.

לסיום: אני מציעה לאזכר ולהוקיר את ההתקדמות הרבה בנושא מניעה וטיפול בהטרדות מיניות בקמפוסים, אך בו בזמן לחתור להמשך התקדמות ושיפור המצב, תוך התמקדות בלב הבעיה. הבעיה אינה נעוצה בכשלונות הספורים בטיפול בתלונות (אם כי חשוב מאד שלא יקרו), אלא בחסרון אווירה של אימון וביטחון בקמפוסים. דרך המלך לבניית אימון וביטחון - כפי שמראים מחקרים בחו"ל - הינה פעילות "הצומחת מלמטה", אשר תונהג על ידי סטודנטיות וסטודנטים, למען חברותיהן וחבריהן ולמען התושבים האחרים בקמפוס.

בתקווה להמשך שיתוף פעולה פורה ומפרה בין כל הגורמים העוסקים בנושא חשוב זה,

ובברכה,